

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാഭേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ദ്വിചത്യാരിംശഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാഭേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

|| ദ്വിചത്യാരിംശഃ സർഗഃ ||

രാജേന്താ ഭൂവി നിപതനം ശ്രീരാമസ്യ കൃതേ വിലപനം ച,
കൈകേയീകർത്യകനിജാംഗസ്പർശസ്യ രാജന്താ നിഷേധഃ
കൈകേയ്യാഃ പരിത്യാഗശ്ച, കൗസൽയായാഃ സേവകാനാം ച
സഹകാരേണ തസ്യ കൗസൽയാഭവനേ ഗമനം തത്രാപി ശ്രീരാമസ്യ
കൃതേ തേന ദുഃഖസൈവാനുഭവകരണം

യാവത് തു നിർയതസ്തസ്യ
രജോരൂപമദ്യശ്യത |
നൈവേക്ഷ്യാകുവരസ്താവത്
സഞ്ജഹാരാത്മചക്ഷുഷീ || 2.42.1 ||

യാവദ് രാജാ പ്രിയം പുത്രം
പശ്യത്യന്തയാർചികം |
താവദ് വ്യവർധതേവാസ്യ
ധരൺയാം പുത്രദർശനേ || 2.42.2 ||

ന പശ്യതി രജോപ്യസ്യ
യദാ രാമസ്യ ഭൂമിപഃ |
തദാർതശ്ച നിഷണ്ണശ്ച
പപാത ധരണീതലേ || 2.42.3 ||

തസ്യ ദക്ഷിണമൻവാഗാത്
 കൗസൽയാ ബാഹുമംഗനാ |
 പരം ചാസ്യാൻവഗാത് പാർശ്വം
 കൈകേയി സാ സുമധ്യമാ || 2.42.4 ||

താം നയേന ച സമ്പന്നോ
 ധർമേണ വിനയേന ച |
 ഉവാച രാജാ കൈകേയിം
 സമീക്ഷ്യ വ്യഥിതേന്ദ്രിയഃ || 2.42.5 ||

കൈകേയി മാമകാംഗാനി
 മാ സ്പ്രാക്ഷീഃ പാപനിശ്ചയേ |
 നഹി ത്യാം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി
 ന ഭാർയാ ന ച ബാന്ധവീ || 2.42.6 ||

യേ ച ത്യാമനുജീവന്തി
 നാഹം തേഷാം ന തേ മമ |
 കേവലാർഥപരാം ഹി ത്യാം
 ത്യക്തധർമാം ത്യജാമ്യഹം || 2.42.7 ||

അഗൃഹ്ണാം യച്ച തേ പാണി -
 മഗ്നിം പർയണയം ച യത് |
 അനുജാനാമി തത് സർവ -
 മസ്മിൻ ലോകേ പരത്ര ച || 2.42.8 ||

ഭരതശ്ചേത് പ്രതീതഃ സ്യാദ്
 രാജ്യം പ്രാപ്യൈതദവ്യയം |
 യൻമേ സ ദദ്യാത് പിത്രർഥം
 മാ മാം തദൃത്തമാഗമത് || 2.42.9 ||

അഥ രേണുസമുദ്ധ്യസ്തം
 സമുത്ഥാപ്യ നരാധിപം |
 ന്യവർത്തത തദാ ദേവീ
 കൗസൽയാ ശോകകർശിതാ || 2.42.10 ||

ഹത്യേവ ബ്രാഹ്മണം കാമാത്
 സ്തുഷ്ട്യാഗ്നിമിവ പാണിനാ |
 അൻവതപ്യത ധർമാത്മാ
 പുത്രം സഞ്ചിന്ത്യ രാഘവം || 2.42.11 ||

നിവൃത്യൈവ നിവൃത്യൈവ
 സീദതോ രഥവർമ്മസു |
 രാജേണാ നാതിബഭൗ രൂപം
 ഗ്രസ്തസ്യാംശുമതോ യഥാ || 2.42.12 ||

വിലലാപ സ ദുഃഖാർതഃ
 പ്രിയം പുത്രമനുസ്മരൻ |
 നഗരാന്തമനുപ്രാപ്തം
 ബുദ്ധ്യാ പുത്രമമാബ്രവീത് || 2.42.13 ||

വാഹനാനാം ച മുഖ്യാനാം
 വഹതാം തം മമാത്മജം |
 പദാനി പഥി ദൃശ്യന്തേ
 സ മഹാത്മാ ന ദൃശ്യതേ || 2.42.14 ||

യഃ സുഖേനോപധാനേഷു
 ശേതേ ചന്ദനരൂഷിതഃ |
 വീജ്യമാനോ മഹാർഹാഭിഃ
 സ്ത്രീഭിർമമ സുതോത്തമഃ || 2.42.15 ||

സ നൂനം ക്വചീദേവാദ്യ
 വൃക്ഷമൂലമുപാശ്രിതഃ |
 കാഷ്ഠം വാ യദി വാശ്ഠാന -
 മുപധായ ശയിഷ്യതേ || 2.42.16 ||

ഉത്മാസ്യതി ച മേദിൻയാഃ
 കൃപണഃ പാംസുഗുംഠിതഃ |
 വിനിഃശ്വസൻ പ്രസ്രവണാത്
 കരേണുനാമിവർഷഭഃ || 2.42.17 ||

ഭ്രക്ഷ്യന്തി നൂനം പുരുഷാ
 ദീർഘബാഹും വനേചരാഃ |
 രാമമുത്ഥായ ഗച്ഛന്തം
 ലോകനാമമനാമവത് || 2.42.18 ||

സാ നൂനം ജനകസ്യേഷാ
 സുതാ സുഖസഭോചിതാ |
 കണ്ടകാക്രമണക്ലാന്താ
 വനമദ്യ ഗമിഷ്യതി || 2.42.19 ||

അനഭിജ്ഞാ വനാനാം സാ
 നൂനം ഭയമുപൈഷ്യതി |
 ശ്വപദാനർഭിതം ശ്രുത്വാ
 ഗംഭീരം രോമഹർഷണം || 2.42.20 ||

സകാമാ ഭവ കൈകേയി
 വിധവാ രാജ്യമാവസ |
 നഹി തം പുരുഷവ്യാഘ്രം
 വിനാ ജീവിതുമുത്സഹേ || 2.42.21 ||

ഇത്യേവം വിലപൻ രാജാ
 ജനൗഘേനാദിസംവൃതഃ |
 അപസ്നാത ഇവാരിഷ്ടം
 പ്രവിവേശ ഗൃഹോത്തമം || 2.42.22 ||

ശൂന്യചത്വരവേശ്യാന്താം
 സംവൃതാപണവേദികാം |
 ക്ലാന്തദൂർബലദുഃഖാർതാം
 നാത്യാകീർണമഹാപഥാം || 2.42.23 ||

താമവേക്ഷ്യ പുരീം സർവാം
 രാമമേവാനുചിന്തയൻ |
 വിലപൻ പ്രാവിശദ് രാജാ
 ഗൃഹം സൂര്യ ഇവാംബുദം || 2.42.24 ||

മഹാഹ്രദമിവാക്ഷോഭ്യം
 സുപർണേന ഹൃതോരഗം |
 രാമേണ രഹിതം വേശ്ശ
 വൈദേഹ്യാ ലക്ഷ്മണേന ച || 2.42.25 ||

അഥ ഗദ്ഗദശബ്ദസ്തൂ
 വിലപൻ വസുധാധിപഃ |
 ഉവാച മൃദു മന്ദാർഥം
 വചനം ദീനമസ്വരം || 2.42.26 ||

കൗസൽയായാ ഗൃഹം ശീഘ്രം
 രാമമാതുർനയന്തു മാം |
 നഹ്യൻയത്ര മമാശ്യാസോ
 ഹൃദയസ്യ ദവിഷ്യതി || 2.42.27 ||

ഇതി ബ്രൂവന്തം രാജാന -
 മനയൻ ദ്വാരദർശിനഃ |
 കൗസൽയായാ ഗൃഹം തത്ര
 ന്യവേസ്യത വിനീതവത് || 2.42.28 ||

തതസ്തുത്ര പ്രവിഷ്ടസ്യ
 കൗസൽയായാ നിവേശനം |
 അധിരൂഹ്യാപി ശയനം
 ബഭൂവ ലുലിതം മനഃ || 2.42.29 ||

പുത്രദ്വയവിഹീനം ച
 സ്തൃഷയാ ച വിവർജ്ജിതം |
 അപശ്യദ് ഭവനം രാജാ
 നഷ്ടചന്ദ്രമിവാംബരം || 2.42.30 ||

തച്ച ദൃഷ്ട്വാ മഹാരാജോ
 ഭുജുമുദ്യദ്യ വീര്യവാൻ |
 ഉച്ചൈഃസ്യരേണ പ്രാക്രോശ -
 ദ്വാ രാമ വിജഹാസി നൗ || 2.42.31 ||

സുഖിതാ ബത തം കാലം
 ജീവിഷ്യന്തി നരോത്തമാഃ |
 പരിഷ്വജന്തോ യേ രാമം
 ദ്രക്ഷ്യന്തി പുനരാഗതം || 2.42.32 ||

അഥ രാത്ര്യാം പ്രപന്നായാം
 കാലരാത്ര്യാമിവാത്മനഃ |
 അർധരാത്രേ ദശരഥഃ
 കൗസൽയാമിദമബ്രവീത് || 2.42.33 ||

ന ത്യാം പശ്യാമി കൗസൽയേ
സാധു മാം പാണിനാ സ്സൃശ |
രാമം ഭ്യേന്നുഗതാ ദൃഷ്ടി -
രദ്യാപി ന നിവർത്തതേ || 2.42.34 ||

തം രാമമേവാനുവിചിന്തയന്തം
സമീക്ഷ്യ ദേവീ ശയനേ നരേന്ദ്രം |
ഉപോപവിശ്യാധികമാർത്തരുപാ
വിനിഃശ്വസന്തം വിലലാപ കൃച്ഛം || 2.42.35 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
അയോധ്യാകാണ്ഡേ ദ്വിചത്വാരീംശഃ സർഗഃ ||